

İHRACATTA ÖDEME ŞEKİLLERİ

Hazırlayan: Arif ŞAHİN
Şube Müdürü

Mart – 2002

İGEME – İHRACATI GELİŞTİRME ETÜD MERKEZİ

İÇİNDEKİLER

İHRACATTA ÖDEME YÖNTEMLERİ	4
A- PEŞİN ÖDEME	5
(CASH IN ADVANCE/CASH BEFORE DELIVERY / ADVANCE PAYMENT / PREPAYMENT)	5
Peşin Ödemenin Özellikleri	5
Peşin Ödemede Kambiyo Yükümlülüğü	6
B- AKREDİTİF (LETTER OF CREDIT - L/C)	7
Akreditif İşleminin Özellikleri	7
Akreditif İşleminin Tarafları	7
Akreditif İşleminin Aşamaları	8
Akreditif Türleri	9
a- Kabilirücu (Cayılabilir-Revocable) ve Gayri Kabilirücu (Cayılamaz-Irrevocable) Akreditifler	9
b- Teyitli (Confirmed) ve Teyitsiz (Unconfirmed) Akreditifler:	9
c- Rotatif-Döner Akreditif (Revolving Credit):	9
d- Red-Clause (Kırmızı Şartlı/Peşin Ödemeli) ve Green-Clause (Yeşil Şartlı) Akreditifler:	10
e- Karşılıklı (Back-To-Back) Akreditif:	10
f- Devredilebilir (Transferable) Akreditif:	10
g- Garanti Akreditifi (Teminat Akreditifi /Stand-by Credits)	11
h- Yetki Mektupları	11
i- Vadeli Akreditif (Ödenmesi Ertelemeli Akreditif / Deffered Payment)	11
Akreditif Formu Örneği	12
Akreditifli Ödeme İşlemi İle İlgili Kurallar	14
Akreditif İşlemlerinde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar	14
Alıcı Yönünden Akreditifin Avantajları	15
Satıcı Yönünden Akreditifin Avantajları	15
C- VESAİK MUKABİLİ ÖDEME / POLİÇE İLE SATIŞ / DOCUMENTARY COLLECTIONS / CAD	16
Vesaik Mukabili Ödeme İşleminin Özellikleri	16
Vesaik Mukabili Ödeme İşleminin Tarafları	17
Vesaik Mukabili Ödeme Şeklinin Aşamaları	17
Vesaik Mukabili Ödeme İşlemi İle İlgili Kurallar	18
Tahsil Vesaikinın İhracatçı Riskleri	18
Tahsil Vesaikinden Doğan İhracatçı Risklerini Azaltmanın Başlıca Yolları	19
Genel Yapısı Dolayısı ile Tahsil Vesaikinın İhracatçı için Avantajları	19
Tahsil Vesaikinın İthalatçı İçin Dezavantajları	20
Tahsil Vesaikinın İthalatçı İçin Avantajları	20
Vesaik Mukabili İşlemden Alınan Vergi Resim ve Harçlar	20
D- MAL MUKABİLİ ÖDEME (AÇIK HESAP/OPEN ACCOUNT)	21
Mal Mukabili Ödemenin Özellikleri	21
Mal Mukabili Ödeme İşleminin Aşamaları	21
E- KABUL KREDİLİ ÖDEME (ACCEPTANCE CREDIT)	22
Kabul Kredili Ödemenin Çeşitleri:	22
a- Kabul Kredili Vesaik Mukabili	22
b- Kabul Kredili Mal Mukabili	22
c- Kabul Kredili Akreditif	22
F- KARŞI-TİCARET (COUNTER-TRADE)	23
Karşı - Ticaretin Çeşitleri	23
a- Takas:	23
b- Özel takas:	23
c-Bağlı Muamele:	23
d- Kliring (Clearing):	23
e- Karşı-alım (Counter-purchase):	23
f- Dengeleme (Compensation):	23
Takas veya Bağlı Muamele Yoluyla Yapılacak İhracatın Özellikleri	24
G- KONSİNYE İHRACAT - KONSİNYASYON (CONSIGNATIONS)	25

Konsinye ihracatın Özellikleri	25
H- MAHSUBEN ÖDEME	26
Mahsuben Ödemenin Özellikleri:.....	26
KAYNAKLAR.....	27

İHRACATTA ÖDEME YÖNTEMLERİ

Dış Ticarete altı farklı ödeme yöntemi uygulanmaktadır:

- a) Peşin Ödeme
- b) Akreditif
- c) Vesaik Mukabili Ödeme
- d) Mal Mukabili Ödeme
- e) Kabul Kredili Ödeme
- f) Karşı-Ticaret
- g) Müşterek Hesap ve Konsinye Satışlar
- h) Mahsuben Ödeme

Bu ödeme yöntemlerinin hangisinin kullanılacağı;

1. Mal ve sektör bazında yerleşik gelenekler,
2. Alıcı ile satıcı arasındaki güvenin derecesi,
3. Ülkenin genel politikası,
4. Nakit ödeme gücü

belirlemektedir.

A- PEŞİN ÖDEME

(CASH IN ADVANCE/CASH BEFORE DELIVERY / ADVANCE PAYMENT / PREPAYMENT)

Tanım: İhracatçı tarafından ihraç edilen malların bedellerinin, ithalatçı tarafından malın teslim alınmasından önce, gerek bankalar yolu ile ve gerekse alıcının kendisi veya vekili ya da onun adına hareket eden üçüncü bir kişi tarafından satıcıya peşin olarak ödenmesidir.

Peşin Ödemenin Özellikleri

- Peşin ödeme genellikle birbirlerini çok iyi tanıyan alıcı ve satıcı arasında yapılmaktadır. Tam anlamıyla güvene dayanan bu ödeme şekli, ihracatçı açısından en elverişli ödeme yöntemi olmasına rağmen, uygulamada en az rastlanılanıdır. Burada bütün risk alıcı üzerindedir. Çünkü mallar gönderilmeden parasını ödemektedir.
- Malların sevki, satıcı, firmadan yahut ülkenin şartlarından kaynaklanan nedenlerle aksayabilir ve gecikebilir. Bu durumda alıcı firma en azından paranın kendisinde beklemesi ile kazanabileceği faiz gelirinden mahrum olur.
- Diğer taraftan peşin ödeme şekli, ihracatçı açısından bir ön finansman niteliğini taşımakta, bunun kaynağı ise alıcı (ithalatçı) olmaktadır.
- Uluslararası piyasalarda genellikle satıcı tekeli olan mallarda ve bazen de alıcı bakımından peşin ödeme iskontalarının yüksekliği nedeniyle bu tür ödemeler cazip olabilmektedir.
- Peşin bedellerin üçüncü kişilere devri mümkün değildir.
- Uluslararası piyasalarda yoğun rekabet ortamı ve kısıtlı pazar olanakları dolayısıyla pek sık kullanılan bir ödeme şekli olmamakla birlikte nadiren de olsa kullanılan bir ödeme şeklidir. Uygulamada daha çok mal bedellerine ilişkin avans olarak kullanılabilir.
- Bu ödeme şekli, piyasada fazla talep gören malların satışında kullanılmaktadır. İhracatçı, mallarına yoğun talep olduğu için müşteri bulamamak gibi bir riski yoktur. Bu durum, kendini en fazla güvence altına alacağı ödeme şeklini alıcıya kabul ettirmesi bakımından üstün bir pazarlık gücü sağlamaktadır.
- Alıcı firma prefinansmanı ihracata konu olan ürünün üretiminin finansmanında kullanılmak üzere ithalatçıdan bedelin kısmen veya tamamen sağlanmasıdır. Alıcı firma prefinansmanında peşin ödemede olduğu gibi mal gönderilmeden önce para gelmektedir.

Peşin Ödemede Kambiyo Yükümlülüğü

İhracat bedeli belirli bir süre içinde yurda getirilmelidir. Getirilmemesi durumunda ihracatçının sorumluluğu doğmaktadır. Banka aracılığı ile yurda getirilen ihracat bedelinin ispatı sorun yaratmazken, ithalatçı veya onun yetkilisi tarafından nakit olarak getirilen mal bedelinin ispatı önem taşımaktadır. Peşin ödeme yönteminde, mal bedeli banka havalesi ile gönderilebileceği gibi ilgili veya temsilcisi tarafından nakit olarak yanlarında getirilebilir. İhracat bedelleri gerek döviz, gerek Türk Lirası olarak efektif şeklinde de yurda getirilebilir. Bu şekilde yurda getirilen efektiflerin ihracat bedeli olarak alışının yapılabilmesi için bankalarca gümrük idarelerince düzenlenen döviz beyan tutanağı (DBT) aranır. Bankalarca efektiflerin ihracat bedeli olarak alışının yapılabilmesi için efektiflerin DBT'nin düzenlenme tarihinden itibaren 15 gün içinde bankalara tevdi edilmesi gerekmekte olup bu süre içinde bankalara tevdi edilen efektiflerin ilgilinin talebine istinaden alışının yapılarak döviz alım belgesine bağlanması veya adlarına açılan DTH'lere alınarak bu hesaptan bilahare döviz alışının yapılması mümkündür. DBT ibraz edilmek suretiyle kendisine efektif tevdi edilen bankalarca, DBT ekinde ilgilinin ithalatçı veya ihracatçı firma tarafından yetkilendirildiğine dair noter veya konsolosluklarca düzenlenmiş belge ile efektif getiren kişinin pasaportunun aranması ayrıca pasaportun hüviyeti belirleyen sayfası ile yurda girişi gösteren sayfanın birer fotokopisinin DBT'ye eklenmesi gerekmektedir.

Bir de Merkez Bankası'nca peşin bedel karşılığı ihracatın 18 ay içinde yapılması gerekmektedir. Ayrıca peşin bedelin vadesinin başlangıç tarihi **Döviz Alım Belgesi**'nin (DAB) düzenlendiği tarihtir.

Ülkemizde Merkez Bankası açısından prefinansmanlı ödemenin de peşin döviz hükmünde değerlendirildiğini belirtmek gerekmektedir.

B- AKREDİTİF (LETTER OF CREDIT - L/C)

Tanım: İhraç edilen malın bedelinin ödenmesi konusunda belirli koşulların yerine getirilmesinden sonra ödemenin yapılacağına ilişkin bir çeşit teminattır.

Şartlı bir ödeme taahhüdü olarak tanımlanabilir. İhracatçı (amir) bankasından (amir banka-issuing bank) ihracatçı (lehdar-beneficiary) lehine bir akreditif açmasını ve ihracatçının ülkesindeki bir muhabir banka (negotiating bank) aracılığıyla haberder edilmesini ister. İhracatçı gerekli belgeleri doğru, eksiksiz, kurallara uygun ve kredinin geçerlilik süresi içerisinde bankasına sunarsa, o takdirde ödeme yapılır.

Akreditif İşleminin Özellikleri

- Uluslararası ticarete en sık kullanılan ödeme şeklidir.
- Akreditif hem ihracatçıyı, hem de ithalatçıyı koruyan bir işlemdir.
- Akreditif, ithalatçının verdiği talimat doğrultusunda, ithalatçının çalıştığı bankanın belirli bir meblağa kadar ve belirli bir vade için istenilen koşulların yerine getirilmesi ve ihracatçı tarafından ihraç edilen malların ihracına ilişkin belgelerin ibrazı karşılığında ihracatçıya ödeme yapılacağını taahhüt etmesidir.
- İthalatçı firma, kendi bankasına verdiği emirle ithal edeceği malın karşılığını ihracatçı firmanın bankasına, mal ihraç edildiği takdirde ödemeyi taahhüt ettiğini bir kredi mektubu ile bildirir. Bu kredi mektubu akreditiftir.
- Bu sistem, diğer ödeme yöntemlerine göre daha pahalı olmasına rağmen, en güvenilir olanıdır. Hem satıcıya hem de alıcıya çeşitli faydaları vardır. Mal bedelinin banka taahhüdünde olması, transfer riskinin büyük ölçüde ortadan kalkması, satıcı ve alıcının kredi imkanı elde etmesi, gerekli koşulların yerine getirilmesinin (belgelerin incelenmesi) bankaca sağlanması bu faydalar arasındadır.
- Akreditife bankalar ve belgeler üzerinden işlem yaparlar. Çünkü akreditif işlemleri mallarla ilgili olmayıp yapılacak hizmet ve işlerle ilgilidir.
- Akreditifler dayandırıldıkları satış sözleşmelerinden veya diğer sözleşmelerden ayrı işlemlerdir.

Akreditif İşleminin Tarafları

Amir: Malların ithalatçısı , alıcısıdır.

Amir Banka (Açan Banka/Issuing/Opening Bank): İthalatçının bankası olup, akreditifi açan bankadır. İhracatçı akreditif vadesi içinde istenilen koşulları yerine getirirse ödeme yapmakla yükümlüdür.

Muhabir Banka (İhbar Bankası/Advising Bank): İthalat konusu malların bedelini ödeyen bankadır. Bir başka ifade ile, akreditif açıldığının ithalatçıya ihbar edildiği, teyid edildiği ve ihracatçıya ödemenin yapıldığı bankadır. Söz konusu banka, sadece akreditifin açıldığına ilişkin olarak satıcıya bildirimde bulunursa “ihbar bankası” adını alır. İhbar bankasının ihracatçıya karşı ödeme konusunda herhangi bir yükümlülüğü yoktur. Ayrıca gerekli belgelerin ibrazı halinde ödemede bulunacağına ilişkin kendi taahhüdünü de ekleyerek satıcıya bildirimde bulunursa “teyid bankası-confirming bank” olarak adlandırılır.

Lehdar: İhracatçı, satıcıdır.

Akreditif İşleminin Aşamaları

- 1. Aşama:** Alıcı ile satıcı (ithalatçı ile ihracatçı) belirli bir malın alım-satımı için bir satış sözleşmesi yaparlar. Bu sözleşmede malın cinsi, vasıfları, miktarı, fiyatı, döviz cinsi, malların sevki, satış şekli ve ödeme şekli (burada akreditiftir) yer alır.
- 2. Aşama:** İthalatçı ile ihracatçı anlaşarak bu malın ithali için akreditif açtırmayı kararlaştırırlar. İthalatçı, bankasından ihracatçı lehine bir akreditif açmasını ister. İthalatçının bankaya yaptığı başvuruya, akreditif teklifi, akreditif emri, akreditif talimatı adları verilmektedir. Akreditif metninde, ihracatçıya, ancak malları sevk ettiğini tevsik eden belgeleri muhabir bankaya sunmasından sonra ödemenin yapılabileceği hükmü bulunur.
- 3. Aşama:** İthalatçının bankası akreditifi ihracatçının ülkesindeki muhabir bankaya iletir (İthalatçının bankası yürürlükteki mevzuat ve uluslararası kurallar açısından inceleyerek ithalatçının akreditif talimatını muhabir bankaya iletmektedir). İthalatçının bankasının hazırladığı akreditif metnine “küşat mektubu” denilmektedir. Muhabir bankadan, ihracatçıya akreditifin açıldığını ve ödeme için hangi belgelerin gerekli olduğunu bildirmesi istenir.
- 4. Aşama:** Muhabir banka akreditifin koşullarını inceler ve akreditif metninin bir suretini ihracatçıya bildirir.
- 5. Aşama:** Akreditif ihbarını alan ihracatçı, koşulları inceler; yerine getiremeyeceği bir şart varsa bunun değiştirilmesini muhabir banka vasıtasıyla ithalatçıdan ister. İhracatçı akreditif koşulları yerine getirebileceğine inandığı takdirde artık malları yükleme ve gönderme durumuna gelmiştir.
- 6. Aşama:** İhraç konusu mallara ilişkin olarak, taşıyıcı tarafından yüklemeye ait vesaik ihracatçıya verilir.
- 7. Aşama:** İhracatçı akreditif koşullarına uygun olarak malları sevk eder ve gerekli belgeleri muhabir bankaya verir. Bu banka akreditif kurallarınca belirtilen teyid eden banka veya ödemeyi ve poliçeyi kabul eden muhabir banka olabilir.
- 8. Aşama:** Muhabir banka ibraz edilen belgeleri akreditif koşullarını dikkate alarak inceler. Belgeler uygun bulunursa akreditif bedeli (mal bedeli) ihracatçıya ödenir veya gerekiyorsa ihracatçının tanzim edeceği poliçeyi kabul eder veya ciro eder. Akreditif ciroyu içermekte ise banka rucü etmeden (dönüş hakkı olmadan) ödemeyi yapar. Eğer akreditif teyid edilmemişse rucü (dönüş) sözkonusu olur. Uygun bulunmadığı takdirde ihracatçıdan gerekli düzeltmeyi/düzeltilmeleri yapmasını ister.
- 9. Aşama:** Muhabir banka belgeleri ve varsa ciro edilmiş poliçeyi ithalatçının bankasına iletir ve ödemeyi tahsil eder.
- 10. Aşama:** Vesaiki alan amir banka, akreditif koşullarına uygun olup olmadığını inceler, İthalatçının bankası belgeleri elinde bulundurduğu için, malların mülkiyetine de sahiptir. İthalatçının komisyon dahil akreditif bedelinin tamamını bankasına ödemesinden sonra banka malların mülkiyetini ithalatçıya devreder.
- 11. Aşama:** Mallar taşıyıcı tarafından gümrüğe ya da gümrük denetimindeki bir antrepoya/sundurmaya gümrük işlemleri yapılmak üzere teslim edilir.
- 12. Aşama:** İthalat konusu işlemlere ilişkin vesaiki alan ithalatçı gümrük idaresine müracaat ederek işlemleri ikmal eder ve mallarını teslim alır.

Akreditif Türleri

a- Kabilirücu (Cayılabilir-Revocable) ve Gayri Kabilirücu (Cayılamaz-Irrevocable) Akreditifler

I. Cayılabilir (Kabilirücu) Akreditif: Amir bankanın ihracatçının nam ve hesabına açtığı krediyi her an kendi isteğiyle iptal edebildiği akreditif çeşididir.

Mal bedelinin ödeneceğine dair bir garanti olmasına rağmen alıcı için kesin olmayan, heran vazgeçilebilir bir durum söz konusudur. Ancak iptal mektubunun satıcının eline geçmesinden önce satıcı akreditif koşullarına uygun olarak yüklemeyi yapar ve vesaiki bankaya ibraz ederse, o takdirde banka akreditif bedelini ödemek zorundadır. Bankaların garantisi bulunmadığından, bu durum ihracatçı için bir risk taşımaktadır. Bu tip akreditif güvenli olmadığı için, uygulamada nadiren kullanılmaktadır.

II: Cayılamaz (Gayri Kabilirücu) Akreditif: Amir banka ve akreditif amirinin onayı olmadan süresinden önce geriye alınması, bozulması ve iptali mümkün olmayan akreditiflerdir.

Gerekli şartlar yerine getirildiği takdirde, akreditif bedelinin amir bankaca ödeneceği taahhüt edilmiştir. Dolayısıyla birincisine nazaran daha güvenlidir. Tüm taraflarca kabul edilmedikçe iptal edilemez ve değiştirilemez. Bu tür akreditifler daima belirli bir meblağ kadar ve belirli bir vade ile açılırlar.

Gayri kabilirücu akreditifte amir bankanın ödemesi güvence altında olmakla beraber, ihracatçının ülkesindeki muhabir bankanın ödemeyi yapması garanti değildir. Bu nedenle, akreditifler “teyitli” hale getirilerek daha güvenli bir yol oluşturulmuştur. Gayri kabilirücu ya da kabilirücu olduğuna dair herhangi bir kayıt taşımayan akreditifler, gayri kabilirücu akreditif olarak kabul edilirler.

b- Teyitli (Confirmed) ve Teyitsiz (Unconfirmed) Akreditifler:

I. Teyitli Akreditifler: Akreditifi açan amir bankanın muhabir bankaya akreditifi teyit etmesi talimatını verdiği ve böylece muhabir bankanın da açılan akreditifi teyit ettiği akreditif türüdür.

Teyitli akreditifte muhabir banka da akreditifi “teyit” ederek bedellerin ödeneceği hususunda ilave teminat vermektedir. O halde herhangi bir ödenmeme durumunda, muhabir banka amir bankanın yükümlülüğünü üstlenmiş olur. Uygulamada sadece gayri kabilirücu akreditifler teyitli olarak açılırlar (teyitli gayri kabilirücu akreditifler).

Bu akreditifler ilgili üç tarafın (amir banka, teyit bankası ve lehdar) muvafakatı olmadan iptal edilemez.

II. Teyitsiz Akreditif: Muhabir bankanın rolü sadece akreditifin açıldığını bildirmekten ibarettir. Muhabir banka yalnızca ihbar eder, ancak ödeme konusunda herhangi bir taahhüt üstlenmez.

Teyitli akreditiflerde teyit bankası üstleneceği riske karşılık bir komisyon aldığı için, tabiatıyla akreditif masrafları yükselmektedir. O nedenle ithalatçılar genellikle teyitsiz akreditifleri tercih ederler.

c- Rotatif-Döner Akreditif (Revolving Credit):

Rotatif akreditif genellikle belirli bir müşteriden sürekli veya yüksek tutarlı alımlarda kullanılır. Böylece hem işlemlerin tekrarlanması külfetinden kurtulma, hem de yüksek miktarda siparişin fiyat avantajından yararlanma imkanı söz konusudur.

Rotatif akreditifler kullanıldıkça ayrıca bir talimata ya da bildirimle gerek kalmaksızın otomatik olarak yenilenerek aynı şartlarla yeniden kullanılabilen akreditiftir.

Rotatif akreditiflerde dönerlik şartı genellikle iki şekilde olmaktadır. Miktarla göre ve süreyle göre. Miktarla göre devreden akreditiflerde, akreditif tutarı, kaç kere dönebileceği ve böylece ödemeler toplamının sınırı

belirlenmektedir. Süreye göre devreden akreditiflerde ise, her sevkiyatın yapılacağı dönem de belirlenir. Bu tip akreditifler “biriken” (cumulative) veya “birikmeyen” (non-cumulative) olmak üzere iki şekilde açılabilir. Biriken rotatif akreditifte, ilk dönemde kısmen veya tamamen kullanılmamış miktar, müteakip dönemdeki tutara eklenerek kullanılabilir. Birikmeyen akreditifte ise kullanılmayan kısımdan onu izleyen dönemde faydalanılamaz.

d- Red-Clause (Kırmızı Şartlı/Peşin Ödemeli) ve Green-Clause (Yeşil Şartlı) Akreditifler:

I. Red Clause Akreditif: Akreditif tutarının tamamının ya da bir kısmının, muhabir bankaya sevk belgeleri ibraz edilmeden ihracatçıya avans veya peşin olarak ödenmesi şeklinde yapılan bir akreditif şeklidir.

Peşin Ödemeli Akreditif ithalatçının ihracatçıya tanıdığı bir ön finansman niteliğindedir. Bu akreditiflere red clause olarak adlandırılmasının nedeni, akreditife konulan avans şartının önceleri kırmızı şartla yazılmış olmasıdır.

II. Green Clause (Yeşil Şartlı) Akreditifler: Red clause’a çok benzemektedir. Burada mallar önce bir üçüncü şahsa (depo firması) banka adına teslim edilmekte ve ambar teslim makbuzu bankaya verilmek suretiyle karşılığında avans alınabilmektedir. Böylece banka ithalatçının riskini bir ölçüde azaltmaktadır. Fakat yine de risk tamamen ortadan kalkmaz ve nihai sorumluluk alıcı üzerinde kalır.

Görüldüğü gibi, red clause ve green clause akreditifler temelde ihracatı finanse etmek işlevi görmektedirler. Böylece ihracatçı ülkedeki kredi faizlerinin ithalatçı ülkedekinden yüksek olduğu zamanlarda, ihracatçılar için düşük maliyetli finansman olanağı sağlamaktadır.

e- Karşılıklı (Back-To-Back) Akreditif:

“Karşılıklı” akreditifler, transit ticarete, aracı vasıtasıyla yapılan satışlarda kullanılırlar. Transit ticarete aracı firma, hem ithalatçı hem de ihracatçı durumundadır. Aracı firma satış yapacağı ülkede lehine açılmış bulunan akreditifi teminat göstererek, kendisinin ithalat yapacağı ülke (firma) lehine bir akreditif açabilir. İşte bu ikincisine, karşılık gösterilmek suretiyle açıldığı için, karşılıklı akreditif adı verilir.

Burada, ihracat akreditifi ile karşılıklı akreditife konu olan belgelerin çok az farklılıklarla (ki bu farklar, aracı firma komisyonu, belge hazırlamada geçen süre farkı vs. nedenlerden kaynaklanır) aynı olması gerekir. Bunu, aracı firmanın bankası, hem amir hem de muhabir banka olması sebebiyle sağlama olanağına sahiptir. Söz konusu banka genellikle aynı zamanda teyit bankası da olacağından, büyük sorumluluk üstlenmektedir. O nedenle, karşılıklı akreditif, bankalar tarafından riski yüksek olduğu için komisyonu da yüksek olmasına rağmen, sınırlı uygulanmaktadır.

f- Devredilebilir (Transferable) Akreditif:

Devredilebilir akreditif, lehtar tarafından üçüncü bir şahsa devredilebilen akreditiftir. Aslında, karşılıklı akreditifle aynı amaca hizmet eder. Devir işleminin, ilk akreditif talimatındaki esas ve koşulları taşıması gerekir. Yalnız, ikinci akreditifte akreditif tutarının ve malların birim fiyatının azaltılması, akreditif vadesi belgeleri ibraz süresi ve en son sevk tarihinin kısaltılması ve sigorta yüzdesinin ise arttırılması mümkündür.

Bu akreditifler, taşıdıkları devir koşullarına göre tamamen veya kısmen devredildikleri gibi, kısımlar halinde birden fazla kişilere devredilebilmesi de mümkündür. Söz konusu akreditifler sadece bir kez devredilebilir, ikinci bir devir söz konusu olamaz. Bir başka ifade ile ilk lehtar bu akreditifi bir veya birden fazla lehbara devredebilir, ancak kendisine devir yapılan lehtar bunu ikinci bir devirle bir başka lehbara devredemezler.

Burada, devredilebilir akreditifle karıştırılabilen fakat ondan tamamen farklı bir uygulama olan “akreditif alacağının devri” konusuna da değinmek gerekir. Uygulamada, bu çeşit akreditifler, daha çok ilk lehtarın komisyoncu olması ve malı kendisi sevk etmeyip malı sevk edecek ikinci bir lehbara devretmesi gibi durumlarda söz konusu olmaktadır. Devredilebilir akreditifte, akreditifle ilgili bütün haklar, fakat “akreditif alacağının devri”nde ise sadece alacak devri söz konusudur.

g- Garanti Akreditifi (Teminat Akreditifi /Stand-by Credits)

İthalatçı ile ihracatçı arasında yapılan sözleşmeden doğan borçların ödenmemesi halinde ödemeyi garanti altına alan, ithalatçının bankasının ithalatçının üstlendiği yükümlülüğün yerine getirilmesini ihracatçıya garanti etmesi suretiyle yapılan akreditiftir.

Garanti akreditifleri şekil yönünden diğerlerine benzemekle birlikte, mahiyeti itibarıyla akreditiften ziyade bir teminat (garanti) niteliğindedir. Stand-by akreditifler ile belirli bir taahhüdün yerine getirilmesi garanti altına alınmış olur. Taahhüdün yerine getirilmemesi halinde, bu durum bankaya tevsik edildiğinde, akreditif bedeli tahsil edilir. Stand-by akreditifler, uluslararası kredi işlerinde kredilerin teminatı, açık hesap gibi belirli bir garantiden yoksun ihracat satışlarının garantisi ve bazı tip teminat mektuplarının kontrol garantisi olarak kullanılabilmektedirler.

Bu akreditifin diğer ticari (mal) akreditiflerinden farkı, ithalatçının talimatıyla ihracatçı lehine değil, ihracatçının talimatıyla ithalatçı lehine açılması ve akreditif vesaikinin ibraz edilmemesi halinde ödeme yapılmasını garanti etmesidir.

h- Yetki Mektupları

Ödeme yetkisi ve iştirat yetkisi olmak üzere iki şekilde uygulanan yetki mektuplarının akreditif kapsamı içerisinde sayılmasının sebebi, bunların da aynı fonksiyonu görmesidir.

“Ödeme yetkisi” (authority to pay)nin en önemli özelliği cayılabilir bir akreditif olmasıdır. Burada, ithalatçının bankasının (amir banka) ihracatçının ülkesindeki muhabirine, ihracatçının mal bedeli karşılığı gerekli belgelerle birlikte keşide ettiği poliçeleri ödemesi hususunda yetki vermesi söz konusudur. Ödeme yetkisi her ne kadar bir transfer riskinin olmadığını gösteriyor ve ihracatçılar açısından bir finansman aracı niteliğini taşıyorsa da, cayılabilir niteliği dolayısıyla pek yaygın kullanılmamaktadır.

“İştirat yetkisi” (authority to purchase) ise, poliçelerin gerekli belgeler ilişkisinde alınıp iskonto edilmesi için amir bankaca muhabir bankaya verilen bir yetkidir. Bunun ödeme yetkisinden farkları, poliçelerin alıcı üzerine çekilmesi ve cayılabilir-cayılamaz, teyitli-teyitsiz ve kabilirücu-gayri kabilirücu (with recourse-without recourse) olarak tanzim edilebilmesidir.

i- Vadeli Akreditif (Ödenmesi Ertelemeli Akreditif / Deffered Payment)

İthalatçı ve ihracatçı arasındaki satış sözleşmesine göre akreditif bedelinin ibrazında değil de, bu belgelerin ibrazından belirli bir süre sonra ihracatçıya ödenmesini sağlayan akreditif türüdür.

İhraç konusu malın bedeli buna ilişkin vesaikin muhabir bankaya ibrazı esnasında değil, ödeme vadesinde ödenir. Ödeme vadesi herhangi bir süreyle sınırlı olmaksızın serbestçe tayin ve tespit edilebilir. Ödenmesi ertelemeli akreditif vadeli poliçe uygulamasına benzemekle birlikte, ondan farklıdır. Burada ihracatçı bankaya kabul edilmek üzere bir poliçe keşide etmek yerine, belirli bir süre sonra, görüldüğü anda ödenecek bir poliçe keşide eder. Böyle bir uygulama için, akreditif bankasının söz gelimi vesaikin ibrazından 90 gün sonra akreditif tutarını ödeyeceği şeklindeki bir soyut borç vaadi gereklidir. Ödenmesi ertelemeli akreditifte vade genellikle taşıma süresi kadardır. İthalatçı bu yolla masrafları azaltmayı amaçlar. Fakat bu yöntem, hem uygulamada çeşitli problemler doğurabilecek mahiyettedir hem de banka kabullü vadeli bir poliçe de aynı işi görebilir.

Uygulamada ortaya çıkabilecek problemler ithalatçının borçlu olduğunu gösteren bir vesaikin bulunmamasından kaynaklanır. O nedenle, ödenmesi ertelemeli akreditiflerin açılması hususunda bankalar isteksiz davranmaktadırlar.

Akreditif Formu Örneği

Name of issuing bank (1)		Irrevocable documentary credit	Number (2)
Place and date of issue		Place and date of expiry (3)	
Applicant (4)		Beneficiary (5)	
Advising bank (6)		Amount (7)	
Partial shipments (9) Allowed () Not allowed ()	Transshipment (10) Allowed () Not allowed ()	Credit available (8) () by sight payment () by acceptance against the documents detailed here in () and beneficiary's bill of exchange at	
Loading on board/dispatch/taking in charge at/from: (11) For transportation to : (12)		On	
Documents to be presented (13)			
Documents to be presented within after the date of issuance of the transport documents but within the validity of the credit. (14)			
We hereby issue the documentary credit in your favour. It is subject to the ICC Uniform Customs and Practice for Documentary Credits (1993 Revision, International Chamber of Commerce, Paris, France, Publication No:500) and engages us in accordance with the terms thereof. The number and the date of the credit and the name of our bank must be quoted on drafts required. If the credit is available by negotiation, each presentation must be noted on the reverse of this advice by the bank where the credit is available. This document consists of signed page (s). The Bank			

Akreditif Mektubunda Yer Alan Bilgilere İlişkin Açıklamalar (*)

1. Amir Bankanın adı ve adresi (Amir Banka genellikle ithalatçının kendi bankası olup,ithalatçının talimatı üzerine akreditifi açar.)
2. Akreditifle ilgili işlemleri içeren banka referans numarası
3. Akreditif vadesi
4. Akreditifi açtıran ithalatçının adı ve adresi
5. İhracatçının (lehdar) adı ve adresi
6. Akreditifi ihbar eden bankanın adı ve adresi. Bu banka genellikle ihracatçının kendi bankasıdır.
7. Akreditifin tutarı ve döviz cinsi
8. Akreditifte belirtilen ödeme şekli
9. İhracatçının tam sipariş tutarının altında sevkiyat (kısmi sevkiyat) yapmasına izin verilip verilmediği
10. Malların bir araçtan diğerine aktarma yapılmasına izin verilip verilmediği
11. Malların nakliye firmasına teslim edildiği yer ve bunun için verilen en son tarih
12. Malların gönderildiği yerin adı
13. Banka tarafından ödeme yapılmadan önce ihracatçının bankasına sunması gereken belgelerin türü ve miktarına ilişkin liste
14. Akreditif vadesi içinde, nakliyeye ilişkin belgelerin verildiği tarihten itibaren diğer belirli belgelerin sunulması için verilen süre

Akreditif İşlemlerinde Görülen Yaygın Sorunlar (*)

3. Eğer akreditif vadesi içinde istenilen belgelerle birlikte sunulmaz ise geçerli sayılmayacaktır.
5. Eğer İhracatçının (lehdar) ismi doğru olarak belirtilmezse akreditife itibar edilmeyebilir.
7. Akreditifte belirtilen tutarın diğer belgelerde belirtilen tutarla aynı olması gerekmektedir.
9. Eğer akreditifte kısmi sevkiyata izin verilmiyor ise malların tümünün gemiye yüklenmesi gerekmektedir. Aksi takdirde akreditif kabul edilmeyecektir.
10. Akreditifte aktarmaya izin verilmediği halde aktarma yapılmış ise, gecikmeler ve ekstra maliyetler ihracatçıya yüklenecektir.
11. Eğer akreditifteki yükleme koşullarına uyulmaz ise akreditif geçerli sayılmayabilir.
13. Eğer belgeler akreditifte belirtilen gerçek format ve sayıya uygun değil ise gecikmeler ve ekstra maliyetler olabilmektedir.
14. Eğer belgeler belirtilen zaman içinde sunulmazsa akreditif geçersiz sayılabilmektedir.

(*) Akreditif örneğinde yer alan bölüm numaralarına göre açıklanmaktadır.

Akreditifli Ödeme İşlemi İle İlgili Kurallar

Uluslararası platformda akreditife ilişkin düzenleyici kararlar, 1919 yılında ticari hayatta liberalizasyonu sağlamak, iş dünyası için ortak bir politika tespit etmek amacıyla kurulan ve merkezi Paris'te bulunan Milletlerarası Ticaret Odası (MTO-ICC)'nce alınmaktadır. MTO tamamen özel nitelikli bir kuruluş olup, resmi bir niteliği yoktur. Bir başka deyişle, MTO'nun aldığı kararlar tavsiye niteliğindedir.

MTO akreditifler hakkında uygulanmak üzere yeknesak kurallar tespit etmiştir. Bu kurallar, ilk defa MTO'nun 1933 yılında Viyana'da toplanan 7. Kongre'sinde kabul edilmiş ve daha sonra 1951, 1962, 1974, ve 1983'de gözden geçirilmiştir. MTO'nun 1993'de gözden geçirerek 500 sayılı broşür ile uygulamaya koyduğu kurallar bugün de geçerlidir.

500 sayılı broşürde yer alan kurallar “emredici” nitelikte olmayıp, taraflar arasında başka türlü anlaşma olmayan hallerde uygulanır. Diğer bir ifadeyle 500 sayılı kuralların uygulanmasında , “sözleşme serbestisi” ilkesi hakimdir.

Akreditif işleminde birbirinden farklı üç sözleşme vardır. Bunlar;

- İthalatçı ile ihracatçı arasında yapılan bir satış sözleşmesi,
- Akreditifin açılması için ithalatçı ile amir banka arasında akreditif açtırma teklif mektubu kullanılarak düzenlenen bir sözleşme,
- İthalatçı ile ihracatçı arasında alım-satımı kararlaştırılan malla ilgili ödemenin yapılmasına ilişkin sözleşme

Akreditif İşlemlerinde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

- İthalatçı ile ihracatçı arasında sözleşme yapıldığı zaman, ihracatçının tam olarak ithalatçı tarafından ne tür belgeler istendiğini bilmesi gerekmektedir. Daha sonra ihracatçı akreditif koşullarını yerine getirebilmek için akreditif vadesinin yeterli olduğundan emin olmalıdır.
- İhracatçı, ithalatçı ile olan tüm işlemlerinde adının ve adresinin doğru bir şekilde yazıldığından emin olmalıdır. Akreditif ihracatçıya ihbar edilmediğinde ihracatçı akreditifte ve sunacağı belgelerde isminin doğru olup olmadığını kontrol etmelidir.
- Alıcının kısmi sevkiyatı kabul edip etmediği konusu ihracatçı tarafından anlaşılır olmalıdır. Eğer kısmi sevkiyat kabul ediliyor ise teslim tarihinde bir problem çıksa bile bu durum akreditifin geçerliliğini etkilemeyecektir.
- İhracatçının sözleşme tamamlanmadan önce, malları nasıl yükleyeceğini bilmesi gerekmektedir. Genellikle yüklemelerde aktarma işlemi yapılabilmektedir. Bazen önceden geminin aktarma yapıp yapmayacağını bilmek mümkün olmayabilmektedir. Bu gibi durumlar için akreditifin aktarma işlemine izin vermesi faydalı görülmektedir.
- Akreditifte malların gönderildiği nokta ve gönderme tarihi, ihracatçı ile ithalatçının akreditif koşulları üzerinde anlaştıkları gibi olmalıdır.
- İhracatçı, ithalatçının hangi belgeleri istediği konusunda emin olmalıdır. İstenilen belgelere göre, malları yüklemeye hazırlarken, ekstra maliyetler ve gecikmeler olabilmektedir.
- İhracatçı akreditif kendisine ihbar edildiği zaman tüm detayları kontrol etmelidir. Aynı zamanda istenilen belgelerin hazırlanabilmesi için yeterli zamanın olup olmadığının ihracatçı tarafından kontrol edilmesi gerekmektedir.

Alıcı Yönünden Akreditifin Avantajları

- Herşeyden önce alıcı akreditif koşullarını yerine getirmeyen satıcıya ödeme yapılamayacağına ilişkin güvence sahiptir.
- Bankalar alıcı adına akreditif koşullarının yerine getirilip getirilmediğini incelerler.
- İthalatçının “en son yükleme tarihi” saptayabilmesi ona (özellikle ihracatçıyı iyi tanımıyorsa) malları zamanında elde edebilmesi olanağını sağlar.
- Mallarını güvence olarak göstererek onları pazarlayana kadar çeşitli kaynaklardan borç bulabilir.
- Eğer satıcı ile anlaşılırsa mal bedelinin vesaik ibrazında değil de örneğin 60 gün sonra ödenmesi durumunda ithalatçı, hemen ödeme yapmak için başka bir kaynaktan 60 gün içinde bulacağı borçtan büyük olasılıkla daha düşük maliyette kredi sağlamış olur.

Satıcı Yönünden Akreditifin Avantajları

- Bir bankanın ödeme güvencesine sahiptir (teyitli akreditiflerde ek olarak ikinci bir bankanın güvencesine kavuşur).
- Alıcının ülkesindeki politik risk banka güvencesinden dolayı en alt düzeye inmiştir.
- İhracat kredisi alabilir.
- Yeni pazarlara giderek satışlarını arttırabilir.

C- VESAİK MUKABİLİ ÖDEME / POLİÇE İLE SATIŞ / DOCUMENTARY COLLECTIONS / CAD

Tanım: Bir malın ihrac ülkesinden yola çıkarılmış olduğunu gösteren belgesinin ihracat bedelini ödeyerek bankadan alınması yoluyla yapılan ödeme şeklidir. Bir başka ifade ile bankanın ihrac bedelini tahsil ettikten sonra vesaikleri ithalatçıya teslim ettiği ödeme türüdür. Uluslararası ticarete yaygın olarak kullanılan bir ödeme aracıdır.

Vesaik Mukabili Ödeme İşleminin Özellikleri

- İhracatçı için risk taşıyan bir ödeme şeklidir.
- Vesaik mukabili ödemede ithal konusu malın ülkeye gelmiş olması şart değildir.
- Bu tür ödemede ihracatçı sevk ettiği mallar karşılığı bu malların sevk edildiğini gösteren belgeler (vesaik) karşılığında bir kredi kullanmaktadır.
- Gerek ithalatçının ülkesindeki bankanın ve gerekse ihracatçının ülkesindeki bankasının hiçbir ödeme taahhüdü bulunmamaktadır. Vesaik Mukabili Ödeme yönteminde bankaların aval veya garanti vermemişlerse satış işleminin aksamadan gelişmesini garanti edecek herhangi bir yükümlülükleri söz konusu değildir. Bankalar sadece ihracatçının kendilerine verdiği vesaikin ithalatçının ülkesindeki muhabirlerine gönderilmesini ve tahsil emrindeki direktifler uyarınca alıcıya teslimi sorumluluğunu taşırlar.
- Vesaik mukabili ödemenin birinci türü görüldüğünde ödemeli poliçe (sight bill of exchange), sevk belgeleri ithalatçıya ancak ödemeyi yaptığı takdirde teslim edilir. Vesaik mukabili ödemenin ikinci türü “ticari kabul” (commercial acceptance) olup, belgeler alıcıya, adına çekilen poliçedeki bedeli ödeyeceği dair “kabul” alındıktan sonra teslim edilir. İhracatçının bankası kabul edilmiş poliçeyi saklar ve süresi geldiğinde tahsil eder.
- Kabul edilmiş bir poliçe güvenli midir? Kabul edilmiş poliçe “bir borcun hukuki delili” sayılır. En azından alıcı, senetlerini ödemeyen birisi olarak ilan edilecek ve uluslararası piyasada ciddi bir itibar kaybı olacaktır. Fakat, satıcılar, ödememe riskine karşı genellikle ibraz bankasının veya birinci sınıf bir diğer bankanın “aval” veya “garanti” vermesini istemelidir.
- Kabul edilmiş poliçenin ihracatçıya bir finansman imkanı sağlama özelliği de vardır. İhracatçı bu poliçeyi bankasına cari faiz haddinden “iskonto” ettirebilir.
- Uluslararası ticarete vesaik mukabili yanında, “mal mukabili ödemeler” de yapılabilmektedir. Bu uygulama da ise, ihracatçı, herhangi bir ödeme yapılmadan veya bir poliçe tanzim etmeden, malları ithalatçıya gönderir. Mal bedeli sözleşmede belirlenen ilerdeki bir tarihte veya mallar satıldıktan sonra ödenir. Açıkça görüldüğü gibi, böyle bir uygulama ihracatçı için oldukça risklidir.
- Vesaik mukabili ödeme şeklinde kullanılan belgelerden biri konişmentodur. Konişmento ithalatçının bankası adına kesilmektedir. Bir başka ifade ile konişmentoda gönderilen (cosignee) bölümünde ithalatçının bankasının isim, unvan ve adresi yazılır. Bildirim yapılacak kişi (notify) bölümünde ise alıcı firmanın isim, unvan ve adresi yazılır. İthalatçının bankası (tahsil bankası) mal bedelini tahsil edince konişmentoyu ithalatçıya cira eder. Böylece ithalatçı, bankanın kendisine konişmentoyu ciro etmesi üzerine malların alıcısı sıfatını kazanmaktadır.

Vesaik Mukabili Ödeme İşleminin Tarafları

a- İhracatçı (Drawer, exporter, principal)

Yüklediği mallara ilişkin belgeleri tahsil talimatı ile birlikte bankasına verir. Akreditifte amir, ithalatçı olduğu halde tahsil vesaikinde amir ihracatçıdır.

b- Tahsile gönderen banka (Muhabir Banka/Remitting bank)

İhracatçının seçtiği bir bankadır. İhracatçının belgelerini ithalatçının ülkesindeki bankaya göndermektedir. Belgeleri kendi talimat mektubu ekinde gönderir. İhracatçının vereceği talimatları yerine getirir ve ödeme yapılana kadar takip eder.

c- Tahsil eden veya ibraz eden banka (Amir Banka/Collecting or presenting bank)

Tahsil vesaikini ödeme ya da kabul karşılığında ithalatçıya veren bankadır. Ayrı bir banka olabileceği gibi tahsile gönderen bankanın şubesinde olabilir. Banka, tahsil ettiği paraları havale eder. Poliçe bedelinin ödenmemesi durumunda muhabirin talimatına uyar, örneğin protesto eder. Vesaik bu bankaya çoğunlukla “Remitting bank” tarafından gönderilir. Ancak kimi zaman doğrudan doğruya ihracatçının gönderdiği de görülebilir. Ayrıca ihracatçının o ülkedeki temsilcisi de vesaiki verebilir.

d- İthalatçı (Dravee, importer)

Kendisine sunulan belgelerin bedelini öder ya da vadeli bir poliçeyi kabul eder.

Vesaik Mukabili Ödeme Şeklinin Aşamaları

1. **Aşama:** İhracatçı ve ithalatçı satış sözleşmesi yaparlar,
2. **Aşama:** İhracatçı, mallarını ithalatçıya teslim edilmek üzere sevk eder,
3. **Aşama:** İhracatçı ilgili sevk belgelerini kendi ülkesindeki bankaya verir,
4. **Aşama:** İhracatçıdan vesaiki alan banka, “vesaik mukabili” şartı ile ithalatçının bankasına gönderir,
5. **Aşama:** İthalatçının bankası gelen vesaikin ithalatçıya ihbarını yapar,
6. **Aşama:** İthalatçı bankasına mal bedellerini(ithalat bedellerini) yatırır,
7. **Aşama:** İthalatçının bankası ithalat bedellerinin ihracatçının bankasına transferini yapar ve sevk belgelerini ithalatçıya teslim eder,
8. **Aşama:** İhracatçının bankası mal bedellerini ihracatçıya öder,
9. **Aşama:** Mallar taşıyıcı tarafından ithalatçının bulunduğu gümrük idaresine getirilir,
10. **Aşama:** Bankadan vesaikleri alan ithalatçı gümrük idaresine başvurarak, malların ithalatını gerçekleştirir. (İthalatçı artık ilgili belgeleri nakliye firmasına ibraz ederek malları çekebilir.)

Vesaik Mukabili Ödeme İşlemi İle İlgili Kurallar

Uluslararası Ticaret Odası vesaik mukabili ödeme yöntemi ile ilgili mevcut kuralları Tahsiller İçin Yeknesak Kurallar (Uniform Rules for Collections/U:R:C) başlığı altında 522 sayılı broşürde toplamıştır. Taraflar, bu kuralların uygulanmaması hususunda açıkça anlaşma yapabilirler. Bu durumda, vesaik mukabili ödeme ile ilgili bir sorun ortaya çıktığında 522 sayılı broşürün uygulanması mümkün olmayacaktır.

Sözünü ettiğimiz 522 sayılı broşür vesaik sözcüğünü iki bölüme ayırmaktadır.

Mali Vesaik (Financal Documents): Poliçeler, çekler, ödeme taahhütleri, ödeme makbuzları gibi para tahsilinde kullanılan belgelerdir.

Ticari Vesaik (Commercial Documents): Faturalar, konişmentolar, FCR, vb. nakliye belgeleri, navlun belgeleri ve mali olmayan herhangi bir senet ticari belgedir.

Aynı broşür (ICC, URC 522) tahsilat sözcüğünü, aldıkları talimat üzerine bankaların yukarıda belirtilen mali ve ticari belgeleri ödeme veya kabul (acceptance) karşılığında işleme koymaları olarak tanımlanmakta ve tahsilatı iki bölüme ayırmaktadır.

Temiz Tahsil (Clean Collection): Ticari senetler olmadan yalnızca mali senetlerin tahsili anlamındadır. Travelers çeklerin tahsile gönderilmesi gibi,

Vesaik Karşılığı Tahsilat: (Documentary Collections) Ticari belgeler ekindeki mali belgenin bedelinin tahsilidir. (Konişmento ve ticari fatura ekindeki poliçe bedelinin tahsil edilmesi gibi.) Ekinde mali belge olmayan ticari belgelerin bedelinin tahsilidir. (Poliçesi olmayan yükleme vesaikinin fatura bedelinin tahsil edilmesi gibi.)

Tahsil vesaiki “Documentary Collections” ile ilgili uluslararası uygulamaları biçimlendirmek ve ortak bir temel oluşturmak için uluslararası Ticaret Odası, daha öncede vurguladığımız gibi bir broşür yayınlanmıştır. İlk olarak “Ticari Senetlerin Tahsili için Yeknesak Kurallar” adını taşıyan 254 sayılı broşür 1967 yılında çıkarılmış ancak gelişmeler dikkate alınarak yeniden gözden geçirilmiş ve yeni broşür 522 sayı ile yürürlüğe girmiştir. Bu broşür “Tahsiller için Yeknesak Kurallar” (Uniform Rules for Collection/URC) adını taşımaktadır. Yasal yaptırımlar yoktur. Bu nedenle böyle bir işlemde yeralan tüm taraflar ilgili ülkelerin yasaları ve kuralları ile bağımlı olduklarını unutmamalıdır.

Tahsil emrinde ödeme veya poliçenin kabul edilmemesi halinde yapılacak işlemler, faiz, komisyon vesair masrafların kime ait olacağı ve tahsil edilen paranın ne şekilde ödeneceği açıkça belirtilir. Aksi halde işlemler uluslararası ödemelerle ilgili “522 sayılı broşür” gereğince yapılır.

Tahsil Vesaikinın İhracatçı Riskleri

- İthalatçı Tarafından Malların Kabul Edilmemesi: Uygulamada en çok görülen risk, malların ithalatçı tarafından kabul edilmemesidir. Bunun nedeni o malın piyasa fiyatının saptanan fiyatın altına düşmesi olabilir. Satıcının sözleşme koşullarını yerine getirmedeki önemsiz ve amaçlı olmayan bir yanlışını öne süren alıcı malları reddederek yeni ve kendi lehine olan düşük fiyattan yararlanma yoluna gidebilir. Böyle bir tutum karşısında ihracatçı hayli güç bir durumda kalabilmektedir. Malları yabancı bir ülkede beklemekte ve büyük bir olasılıkla da depolama giderleri artmaktadır. Yeni bir alıcı bulursa bile mallar daha düşük bir fiyattan satılabilmektedir. Bu tür bir olanağın bulunmaması durumunda malların ithal ülkesinden getirilmesi gerekmektedir.
- Poliçenin Vadesinde Ödenmemesi: İhracatçıların karşılaşabileceği diğer bir risk de ithalatçının kabul etmiş olduğu poliçeyi vadesi geldiğinde ödememesidir. İhracatçı, görüldüğünde ödemeli bir poliçe karşılığında satış yapmaya göre çok daha dezavantajlı bir durumdadır. Çünkü ithalatçı poliçeyi kabul etmekle belgeleri almaya hak kazanmıştır. Bunun sonucu olarak da malları çekecektir. Bir başka ifadeyle ihracatçı mallarını

kaybetmiş de olabilecektir. Görüldüğünde ödemeli bir poliçenin bedelini ödemeyen ithalatçıya belgeler verilmeyecek, malları çekemeyecek, ihracatçı da mallar üzerindeki sahipliğini koruyor olacaktır.

- **Kambiyo kısıtlamaları:** İhracatçı için risklerden bir diğeridir. İthalatçı iyi niyetli olduğu halde, ülkesinin döviz tahsis uygulaması ihracatçının parasını almasını geciktirebilir, hatta tümüyle engelleyebilir. Bu bağlamda, daha genel bir anlatımla ülke riski ihracatçı için düşünülmesi ve değerlendirilmesi gereken önemli bir konudur.
- **Alıcının Mali Güçlük İçinde Olması:** Alıcının mali güçlüklerle karşı karşıya kalmış olması durumu da satıcıyı güç durumda bırakacaktır. Çünkü alıcı belgeleri almak için gerekli tutarı ödemeyecektir.
- **Alıcının Basiretli Bir Tacir Gibi Davranmaması:** Satıcı bilmeden ticari ahlaktan yoksun bir alıcı ile bağlantıya girmiş olabilir. Bu kişi geçerli hiçbir neden bulunmaması durumunda malları almama tehdidinde bulunarak satıcıyı malını düşük fiyattan satmaya zorlayabilir. Satıcı istemeden böyle bir durumu kabullenmek zorunda kalabilir.

Tahsil Vesaikinden Doğan İhracatçı Risklerini Azaltmanın Başlıca Yolları

- İthalatçı ve ülkesi konusunda sürekli olarak sağlıklı ve taze bilgilere sahip olmak. Eğer o ithalatçıya ilk kez mal satılacaksa çeşitli kaynaklardan (daha önceden ona mal satan diğer ihracatçılar vb.) bilgi toplamaya çalışılmalıdır.
- Mallarını, varış limandaki antrepoyu da kapsayacak biçimde sigorta ettirmek,
- Dış ticaret işlemine başlamadan önce ithalatçıdan bir miktar nakit sağlamak veya malın bir bölümünü (bu olası zararları karşılamak büyüklükte olmalıdır) peşin olarak almak yapılması gereken işlemdir.
- Tahsil vesaiki ihracatçı için açık hesaba (open account) göre daha güvenli bir ödeme yöntemi iken akreditifle karşılaştırıldığında daha az güven verici olduğu görülür.
- İhracatçılar ödemeyi güvence altına almadan mallarını hazırlayarak yüklemek ve çeşitli hizmetlerde bulunmak durumunda kaldıklarından, ancak aşağıda belirtilen durumları dikkate alarak vesaik karşılığı ödeme sistemini seçmelidir.
 - ✓ Alıcı ve satıcının birbirlerini güvenilir olarak tanımaları,
 - ✓ Alıcının ödemeyi yapmak için kesin olarak istekli olduğu konusunda kuşku olmaması,
 - ✓ İthalat yapılan ülkenin politika, ekonomi ve yasalar açısından istikrarlı olması,
 - ✓ İthalat yapılan ülkenin uluslararası ödemeler sisteminin kambiyo kısıtlamaları veya diğer kısıtlamalar ile tehlikeye düşmemesi,
 - ✓ İhracatçının ithalatçının ülkesindeki kambiyo kurallarını iyi bilmesi.

Genel Yapısı Dolayısı ile Tahsil Vesaikinın İhracatçı için Avantajları

- İthalatçı ödeme yapmadan ya da vadeli bir poliçeyi kabul etmeden malları çekemeyeceğini bilir.
- Ödeme veya kabule değin mallar üzerindeki sahipliğini sürdürür.
- Bu yöntem yalın ve ucuzdur.

Tahsil Vesaikinin İthalatçı İçin Dezavantajları

- İthalatçı mal bedelini ödemedi veya poliçeyi kabul etmeden malları göremez (Tahsil vesaikinin yapısından kaynaklanan bu duruma ters bir uygulama kimi ülkelerde görülebilmektedir.)
- Poliçenin kabul edilmesi sözkonusu olduğunda yasal bir yükümlülük altına giren alıcı ticari saygınlığını ortaya koymakta, bir anlamda ipotek altına almaktadır.
- İhracatçının saygınlığı, iyi niyeti ve malları siparişe uygun olarak hazırlayıp hazırlamadığı konusunda tam anlamıyla emin olamaz. Bu riski azaltmanın en iyi yolu gözetim raporu istemektir.

Tahsil Vesaikinin İthalatçı İçin Avantajları

- Malların ülkesine ulaşmasından sonra ödeme yapabilmesi ithalatçıya bir anlamda finansman sağlar.
- Ucuz ve yalın bir yöntem olması maliyeti düşürür.
- Ödeme yapmadan önce vesaiki, kimi zaman da malları inceleyebilmesi lehte bir durumdur.

Vesaik Mukabili İşlemde Alınan Vergi Resim ve Harçlar

- Talimat Damga Pulu
- Transfer Komisyonu var ise Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi (BSMV)
- İthalat Harcı (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) cari döviz satış kuru üzerinden)
- Transfer Döviz satışı yapılarak sonuçlanıyor ise Kambiyo Gider Vergisi (KGV)
- Kabul kredili işlem ise kabul tarihinde TCMB Döviz satış kuru üzerinden Damga Vergisi (D.V.)
- Kabul kredili işlem ise fiili ithalatdan önce TCMB Döviz alış kuru üzerinden Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu (KKDF)

D- MAL MUKABİLİ ÖDEME (AÇIK HESAP/OPEN ACCOUNT)

Tanım: İhraç edilen malın bedelinin, bu malın ithalatçı tarafından teslim alınmasından sonra ödenmesi şeklinde yapılan bir ödeme türüdür. İthalatçının gelen malı devralmasıyla bu malın mülkiyeti değil, ancak zilyedliği kendisine geçer. Malların mülkiyetinin devri ise ancak bu malların devir ve teslimine ilişkin belgelerin ithalatçıya teslim edilmesi ile mümkündür.

Mal Mukabili Ödemenin Özellikleri

- Taraflar birbirlerini iyi tanırlar ve karşılıklı güvenleri vardır.
- İhracatçı için en riskli ödeme şeklidir. Çünkü mal bedelinin ödenmesi ile ilgili hiçbir güvence yoktur. Bir başka ifade ile ihracatçı gönderdiği malın parasını alamama ya da kesintiye alma gibi risklerle karşı karşıya kalabilir.
- İthalatçı için ideal bir ödeme yöntemidir.
- Alıcı ve satıcının uzun zamanlardan beri birbirleriyle iş yaptıkları ve birbirlerine tam güven duydukları durumlarda uygulanabilen bir yöntemdir.
- Belirli bir ödeme tarihi taşımaması yönünden esnek bir uygulamadır.

Mal Mukabili Ödeme İşleminin Aşamaları

1. **Aşama:** İhracatçı ile ithalatçı aralarında belirli bir mal için satış sözleşmesi yaparlar.
2. **Aşama:** İhracatçı, ihraç konusu malları ithalatçıya iletmek üzere taşıyıcısına teslim eder.
3. **Aşama:** İhracatçı malların sevkini müteakip, bu sevke ilişkin sevk evraklarını kendi ülkesindeki bankasına (muhabir bankaya) verir.
4. **Aşama:** Sevk belgeleri ithalatçıya gönderilir.
5. **Aşama:** Taşıyıcı tarafından ihracat konusu malar, ithalatçının bulunduğu ülkedeki gümrük idaresine veya gümrüğün denetimindeki sundurma/antrepoya ve benzerine getirilip teslim edilir.
6. **Aşama:** İthalatçı gümrük idaresine müracaatla ve işlemlerini ikmal ederek mallarını gümrükten çıkar.
7. **Aşama:** İthalatçı tarafından malların bedelinin transferi için bankaya müracaat edilerek mal bedelleri bankaya (amir bankaya) ödenir.
8. **Aşama:** Amir banka tarafından bu mal bedellerinin tahsilini müteakip Türk Parası Transfer belgesi veya Döviz Satış Belgesi düzenlenerek, muhabir bankaya (ihracatçının ülkesindeki bankaya) transfer edilir.
9. **Aşama:** İhracatçı ülkesindeki bankadan (muhabir bankadan) ihraç ettiği mallarının bedellerini tahsil eder.

E- KABUL KREDİLİ ÖDEME (ACCEPTANCE CREDIT)

Tanım: Mal bedelinin belli bir vadede ödenmesini taahhüt eden ve bu ödemeye bir Poliçenin araç olduğu ödeme şeklidir. Bir başka ifade ile kabul kredisi satılan malın bedelinin bir poliçeye bağlandığı vadede satıcıya ödendiği bir ödeme şeklidir.

Bu kredi vesaik ile birlikte ibraz edilen poliçenin ithalatçı veya buna ilaveten ithalatçının bankası tarafından kabul edilmek suretiyle kullanılır.

Kabul kredili ödemede taraflara bankalar aracılık ederler ve bunun için komisyon alırlar. Satıcının düzenlediği poliçe sadece alıcı tarafından kabul edilmiş ise “trade acceptance” vardır. Poliçenin bir banka tarafından kabul edilmesi öngörülebilir. Bu durumda banka poliçeyi kabul eder veya ithalatçının kabulüne aval verebilir. Buna “banker’s acceptance” denilmektedir.

Bu ödeme şeklinde vadeli alım yapmak isteyen ithalatçıya karşı ihracatçı, poliçeye bankanın kabul veya aval varmesiyle kendini garanti altına almış olmaktadır.

Kabul Kredili Ödemenin Çeşitleri:

a- Kabul Kredili Vesaik Mukabili

Bu ödeme şeklinde malların alıcıya gönderilmesinden sonra bankanın mal bedelini tahsil etmesi yerine poliçeyi alıcıya kabul ettirdikten veya bu kabule kendisinin de avalini verdikten sonra vesaiki alıcıya teslim edip daha sonra poliçe vadesinde mal bedelinin ihracatçıya ödendiği ödeme şeklidir.

b- Kabul Kredili Mal Mukabili

Mal mukabili işlemlerde ithalatçı önce malı çeker sonra mevzuatta belirlenen sürede mal bedelini öder. Bu işlemde ise ödeme yapması gereken süre içerisinde poliçe kabul edilecek poliçe vadesinde ise ödeme yapılacaktır. Böylece süre açısından ithalatçıya ikinci bir finansman kolaylığı yaratılmaktadır.

c- Kabul Kredili Akreditif

İhracatçının küşat mektubuna uygun vesaiki bankaya ibraz ettiğinde mal bedelini tahsil etmeyip banka tarafından kabul edilmiş poliçenin vadesinde ödeneceğini taahhüt altına alan bir ödeme şeklidir. Burada poliçe vesaik ekinde ilave olarak, teyitli akreditifte teyit bankası adına, teyitsiz akreditifte ise genellikle amir banka adına tanzim edilir. Kabul edilen bu poliçe ile ihracatçı tarafından kendi bankası ya da başka bir bankaya kırdırılabilir.

F- KARŞI-TİCARET (COUNTER-TRADE)

Tanım : Genel anlamda bir takas muamelesidir. Ödemek için yeterli döviz olmayan, fakat satmak istediği malı olan ülkelerin çoğu kez başvurduğu bir yoldur. Bu ticaret şekilleri daha çok finansman zorluklarının yaşandığı ülkelere yönelik ihracatta gündeme gelmektedir.

Karşı - Ticaretin Çeşitleri

a- Takas:

Finansal ödeme veya fon transferlerinin yer almadığı bir Tek sözleşme ile gerçekleştirilen, eşit değerde olduğu kabul edilen iki mal grubunun doğrudan ve eşanlı olarak değiştirildiği işlemidir. Takaslanı aşmaları aynı müşteri ile uzun vadeli ve düzenli işlemleri değil, genellikle bir defaya mahsus işlemleri (one-off deals) kapsamaktadır.

T.C. Merkez Bankası'nın I-M Sayılı Genelgesinin ihracata ilişkin hükümleri takas işlemini özel takas ve bağlı muamele olarak ikiye ayırmıştır.

b- Özel takas:

Mal ve/veya hizmet ihraç ve ithalinde karşılıklı olarak tarafların aynı gerçek veya tüzel kişiler olması halinde, ihraca ve ithale konu olan malların bedellerinin herhangi bir para hareketi söz konusu olmaksızın kısmen veya tamamen birbirleriyle takas edilebilmesi olarak tanımlanmıştır.

c-Bağlı Muamele:

Dış Ticarete, ihracata konu malların, hizmetlerin ve teknolojilerin bedellerinin dış ticarete taraf olan ülkeler ve firmalar arasında yapılan anlaşmaya istinaden para yerine geçen diğer mal, hizmet ve teknoloji ithalatıyla karşılama ve aradaki artı ya da eksi farkların döviz transferleri ile kapatılmasıdır. Gümrük Birliği'ne üye ülkeler dışında üçüncü ülkelere yapılacak dış ticaret faaliyetlerinde gerektiğinde kullanılmak üzere ithal edilen mal, hizmet ve teknoloji ihracıyla karşıladığı, ithal veya ihraç fazlalığının döviz olarak tediyeye veya tahsil edildiği bir ödeme şeklidir.

d- Kliring (Clearing):

Takasın biraz daha geliştirilmiş bir şeklidir. Kliring anlaşması imzalayan ülkelerde ithalatçılar, ithal ettikleri malların bedelini kendi ülkelerinde kliring hesaplarını tutmakla görevlendirilen Merkez Bankası veya Kliring Ofisi gibi bir kuruma ulusal paraları cinsinden öderler. Bu şekilde oluşturulan hesaplar dönem sonunda karşı ülke ithalatçıların da kendi ilgili kurumuna yatırmış oldukları paralardan oluşan hesaplarla denkleştirilir. Eğer arada bir açık söz konusu ise, bu açık önceden anlaşılan herhangi bir konvertibil döviz ile kapatılır.

e- Karşı-alım (Counter-purchase):

Satıcının ihracat sözleşmesindeki değerin belirli bir yüzdesindeki malı karşı taraftan ya bizzat satın alınması ya da satışın bir üçüncü tarafca gerçekleştirilmesini sağlamaya dayanan bir işlemidir. Karşı ticaretin en yaygın kullanılan şeklidir. İhracatçının böyle bir taahhüde girmeden önce, üçüncü tarafla anlaşması gerekir.

f- Dengeleme (Compensation):

Satıcının ihraç ettiği mal bedelinin tümünü veya bir kısmını mal karşılığı alması anlamındadır. Dolayısıyla tam dengeleme (full-compensation) ve kısmi dengeleme (partial-compensation) şeklinde iki kısma ayrılmaktadır.

- 1. Geri-alım:** Dengelemenin bir başka şeklidir. Burada ihraç edilen malların (ki, bunlar sermaye malları veya anahtar teslimi projeler niteliğindedir) bedeli, bu mallar vasıtasıyla gerçekleştirilecek üretimin satın alınmasıyla ödenmektedir.

- 2. Üçlü-ticaret (Swicts deals):** Bir ülke tarafından ödenecek hesabın başka bir ya da daha fazla ülkeye transfer edildiği işlemdir.

Karşı-ticaret olayı oldukça karmaşıktır. Az gelişmiş ülkeler çeşitli mülahazalarla bu yola başvururken tekniğini yeterince bilmedikleri için aleyhte sonuçlarla karşılaşabilmektedirler. O nedenle, anlaşma yapmadan önce, dünya piyasaları hakkında çok iyi bir bilgi ile birlikte, anlaşılacak şartların çok dikkatli biçimde değerlendirilmesi gerekir.

Takas veya Bağlı Muamele Yoluyla Yapılacak İhracatın Özellikleri

- Talepler, yabancı firma veya firmalar ile yapılan anlaşma ve “Bağlı Muamele veya Takas Başvuru Formu”ndan altı nüsha düzenlenmek suretiyle müracaat yazısı ile ihracatçı birliklerine yapılır.
- Bağlı muamele veya takas izinlerinin süresi altı aydır. Hesapların izlenebilmesi için ithalat ve ihracat işlemleri aynı banka tarafından yürütülür.
- İki ülke arasındaki işlemler TAKAS; ikiden fazla ülke arasında yapılan işlemler ise BAĞLI MUAMELE olarak adlandırılmaktadır.

G- KONSİNYE İHRACAT - KONSİNYASYON (CONSIGNATIONS)

Tanım : Kesin satışı daha sonra yapılmak üzere dış alıcılara, komisyonculara, ihracatçının yurt dışındaki şube temsilciliklerine mal gönderilmesi şeklinde yapılan ihracat şeklidir.

Satılmak üzere gönderilen malları teslim alan ilgili kişi veya kuruluşlar malı rayiç değerinden satar, komisyon vb. giderleri satış gelirinden düşer ve kalan tutarı yetkili banka aracılığıyla döviz cinsinden ihracatçıya yollarlar.

Konsinye ihracatın Özellikleri

- Tamamen güvene dayalı bir yöntemdir.
- Konsinye satışta ihracatçı firmanın varlığı dış pazarda açıkça görülmekle birlikte, satışta kesinlik olmaması dolayısıyla da risk sözkonusudur. Beklemeden doğan zararlar ihracatçı hesabına kaydedilir. Ayrıca malın satılncaya kadar her an için satıcıya, alacak ve satış masrafları dikkate alınmaksızın, geri gönderilmesi ihtimali vardır. İhracatçının malı, kontrolü olmaksızın ülke dışında politik nedenlerle kambiyo kısıtlamalarından ve hatta iklim sebebiyle doğacak riskler altında kalmaktadır. Bu durumda, satıcının elinde bir kambiyo senedi bulunmadığı gibi, alıcının kusurlarından doğacak zararını karşılayacak bir garantisi de bulunmamaktadır.
- Konsinye satışlarda bedellerin gönderilmesi ve satış türünün ortaya çıkardığı problemler açık hesaptakiyle hemen hemen aynıdır.
- Konsinye satışların riskli oluşu, uygulamada “müşterek hesap” denilen ve konsinye satışları kısmen garanti altına alan yeni bir satış şeklini doğurmuştur. Bu şekilde yapılan ihracat yine konsinye olmakla birlikte, konsinyatör tarafından ihracatçıya asgari bir satış fiyatı garanti edilir ve bu fiyatla satış fiyatı arasındaki farkın giderler düşüldükten sonra kalan kısmı ihracatçı ile alıcı (konsinyatör) arasında paylaşılır.
- Konsinye ve müşterek hesap yoluyla yapılan ihracat genellikle, bir piyasaya ilk defa giren ve tanıtılmak üzere gönderilen mallar ile niteliği itibariyle satışı uzun süren, çürüyebilir ve bozulabilen malları kapsar.
- Konsinye ihracat talepleri ihracatçı birliklerine yapılır. Konsinye ihraç izinlerinin süresi 90 gündür. Konsinye olarak gönderilen malların fiili ihraç tarihinden itibaren 1 (bir) yıl içinde satılması gerekmektedir.

H- MAHSUBEN ÖDEME

Tanım: İhracat bedellerinin tamamen veya kısmen mal ve/veya hizmet ithali suretiyle mahsuben ödenmesi ve aralarındaki artı ya da eksi farkın nakit olarak kapatılması şeklinde yapılan bir ödeme şeklidir.

Mahsuben Ödemenin Özellikleri:

- İhracat bedelleri fiili ihraç tarihinden itibaren 180 gün içerisinde muhabir banka hesaplarına alacak olarak kaydedilecek ve mahsup talebi de bu süre içerisinde yapılacaktır.
- Hizmet ihracı bedellerinin tahsili zorunlu olmadığından bu bedeller için mahsup talebi de bu süre içerisinde yapılacaktır.
- Mal ve hizmet ihracı bedellerinin mahsuben ödemede kullanılacak kısmının alışının yapılmamış yani TL'ye çevrilmemiş olması gerekmektedir.
- Mahsuben ödemede kullanılacak azami döviz tutarı varsa T.C.Merkez Bankası'na yapılacak zorunlu döviz devri tutarından sonra kalan tutardır. Ancak, zorunlu döviz devrinin mükellefi bankalar olduğundan süresi içinde bu mükellefiyetin bankalarca kendi pozisyonlarından karşılanmak suretiyle yerine getirilmesi halinde ihraç bedeli dövizlerin tamamının mahsuben ödemede kullanılması mümkündür.
- İhracat bedeli dövizlerin fiili ihraç tarihinden itibaren 180 gün içinde tahsil edilerek DTH'a alınması halinde bu dövizler 180 inci günün sonuna kadar mahsuben ödemede kullanılabilir.
- Aramızda ikili hesap ilişkisinin devam ettiği ülkelere gerçekleştirilen ve bedelleri bu hesaplardan ödenen mal ve hizmet ihracına ilişkin dövizler ile prefinansman kredisi ve peşin dövizler mahsuben ödeme kullanılamaz.
- Aracı ihracatçı vasıtasıyla yapılan ihracatta, ihracatçının onayı ve imalatçı firma unvanının GB'de kayıtlı olması şartıyla ihracat bedelleri, imalatçının yukarıda sayılan bütün döviz giderlerinin mahsuben ödenmesinde kullanılabilir. Bu durumda DAB ihracatçı, DSB'de imalatçı firma adına düzenlenmektedir.
- İhracat bedelinin mahsuben ödemede kullanılacak tutarının ithalat bedelini karşılamaması durumunda bakiye ithalat bedeli genel esaslar dahilinde ödenmektedir.
- Mahsup işleminde aynı kur üzerinden DAB ve DSB düzenlenir.

Mahsuben ödemede kullanılacak (alışı yapılacak) dövizle mahsuben ödenecek giderlerle ilgili döviz cinsinin farklı olması halinde mahsuben ödenecek azami tutar T.C.Merkez Bankası çapraz kuru esas alınmak suretiyle tespit edilmektedir. Bu durumda DAB alışı yapılan, DSB transfer edilen döviz cinsinden düzenlenir.

KAYNAKLAR

- Dış Ticaret ve Yatırım Mevzuatı (Föy Volant), Cilt I – İhracat Mevzuatı - Kambiyo Mevzuatı, Cilt III - İhracat ve İthalat Bedellerinin Ödenmesi - Transit Ticaret, Arif Şahin, İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi (İGEME).
- Dış Ticaret İşlemleri ve Uygulama, Erkut Onursal, Orta Anadolu İhracatçı Birlikleri, 1996.
- “İthalat – İhracat İşlemlerinde Bankaların Rolü, İşlevleri, Yükümlülükleri” tebliği, Mustafa Savaşal, İnterbank, 1997.
- Bütün Yönleriyle İhracat Gümrük İşlemleri, Mehmet Şahin, Gümrük Müsteşarlığı, 1998.
- Barter El Kitabı – Dünyada ve Türkiye’de Barter (Takas) Ticareti, Celal Gürsoy, 1999.
- Uluslararası Ticaret Hukuku, Prof.Dr. Cemal Şanlı, İstanbul Üniversitesi, Doç. Dr. Nuray Ekşi, Marmara Üniversitesi, 2000.
- Trade Secrets - KOBİ'lerin İhracat El Kitabı – “Dış Ticarete Ödeme Şekilleri” Bölümü, Arif Şahin, İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, 2001.
- İGEME Dış Ticaret Bülteni, İnceleme. Yaş Meyve – Sebze Sektörü İhracat Prosedürleri, Dilek Koç, İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, 2001.
- “Dış Ticarete Ödeme Şekilleri, Kambiyo ve Bankacılık İşlemleri” tebliği, Nazmi Mavioğlu, T.C. Merkez Bankası, 2001.
- “Dış Ticarete Ödeme Şekilleri, İhracatta Kullanılan Belgeler ve Kambiyo Mevzuatı Bağlamında İhracatın Genel Esasları” tebliği, Ayşenur Topçuoğlu, Yapı Kredi Bankası, 2001.
- Uluslararası Finansman, Prof.Dr. Halil Seyidoğlu, 2001.
- “Dış Ticarete Kambiyo Mevzuatı ve Ödeme Şekilleri” tebliği, Sevgi Ersoy, T.C. Merkez Bankası, 2001.